Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA - 063-и
назди МД «Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон
(ш. Душанбе, Хиёбони Борбад, 48/5)

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»
Ректори Донишгоҳи технологии Тоҷикистон
Доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент
Раҳмонзода Зоир Файзалӣ
«24» 02 соли 2026

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Набизода Маҳфуза Раҳмат дар мавзуи «Ҳолати муосир ва дурнамои рушди фаъолияти соҳибкории занон дар вилояти Суғд», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2 – Иқтисодиёт (5.2.13 – Иқтисодиёти соҳибкорӣ)

1. Мутобиқати мавзуъ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ

Диссертатсияи Набизода Маҳфуза Раҳмат ба ихтисоси 5.2 – Иқтисодиёт (5.2.13 – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) мутобиқати мустақим дорад. Мавзуи таҳқиқот ба омӯзиши соҳибкорӣ ҳамчун шакли фаъолияти иқтисодӣ, қонуниятҳо ва тамоюлҳои рушди он, омилҳои таъсиррасон, муҳити институтсионалӣ, дастгирии давлатӣ, дастрасӣ ба захираҳои молиявӣ ва нақши соҳибкорӣ дар ташаккули шуғл равона шудааст.

Дар маркази таҳқиқот соҳибкории занон дар шароити минтақавӣ қарор гирифта, он бо масъалаҳои рушди фаъолияти соҳибкорӣ, истифодаи неруи меҳнатӣ, бозори меҳнат, рушди иҷтимоию иқтисодии минтақа ва механизмҳои дастгирии соҳибкорӣ пайваст карда шудааст.

Мазмуни диссертатсия ба самтҳои шиносномаи ихтисоси 5.2.13, аз ҷумла ба масъалаҳои назария ва методологияи соҳибкорӣ, тамоюлҳои рушди фаъолияти соҳибкорӣ, шаклҳои гуногуни соҳибкорӣ, ташаккули муҳити мусоиди соҳибкорӣ, дастгирӣ ва ҳавасмандгардонии фаъолияти соҳибкорӣ ва масъалаҳои рушди соҳибкорӣ дар сатҳи минтақавӣ мувофиқат мекунад.

Мутобиқати мавзӯъ ба ихтисос аз он ҷиҳат низ муҳим аст, ки муаллиф соҳибкории занонро на танҳо ҳамчун фаъолияти мустақили иқтисодӣ, балки ҳамчун яке аз механизмҳои зиёд намудани иштироки иқтисодии занон ва фароҳам овардани имкониятҳои шуғл таҳлил намудааст.

2. Мубрамии мавзуи тадқиқ

Масъалаи рушди соҳибкории занон дар шароити тағйирёбии сохтори иқтисодӣ, рақамикунонӣ, рушди хизматрасониҳои молиявӣ ва зарурати

истифодаи самараноки захираҳои меҳнатӣ аҳаммияти махсус пайдо мекунад. Дар шароити муосир соҳибкорӣ на танҳо ҳамчун шакли мустақили фаъолияти иқтисодӣ, балки ҳамчун яке аз воситаҳои муҳими таъмини шуғл, ташкили ҷойҳои нави корӣ, баланд бардоштани даромади аҳолӣ ва тақвияти иштироки иқтисодии занон баромад менамояд. Аз ин рӯ, фароҳам овардани шароити мусоид барои рушди фаъолияти соҳибкории занон яке аз масъалаҳои муҳими сиёсати иҷтимоию иқтисодӣ ба ҳисоб меравад.

Аҳаммияти масъала инчунин ба тағйирёбии муносибатҳои бозори меҳнат ва зарурати истифодаи самараноки иқтидори меҳнатии аҳолӣ вобаста мебошад. Занон қисми муҳими захираҳои меҳнатиро ташкил дода, рушди фаъолияти соҳибкории онҳо метавонад ба васеъ намудани имкониятҳои шуғл, ташаккули манбаъҳои нави даромад ва баланд гардидани мустақилияти иқтисодӣ мусоидат намояд. Дар баробари ин, рушди соҳибкории занон ба сатҳи таҳсилот, малакаҳои касбӣ, дастрасӣ ба захираҳои молиявӣ, муҳити институтсионалӣ, инфрасохтори соҳибкорӣ ва имкониятҳои истифодаи технологияҳои муосир алоқаманд мебошад.

Дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт нақши технологияҳои рақамӣ дар ташкили фаъолияти соҳибкорӣ, дастрасӣ ба бозорҳо, хизматрасониҳои молиявӣ, иттилоот ва хизматрасониҳои машваратӣ меафзояд. Аз ин рӯ, баланд бардоштани саводнокии иқтисодӣ ва рақамии занон, фароҳам овардани имкониятҳои дастрасӣ ба хизматрасониҳои молиявию рақамӣ ва рушди инфрасохтори дастгирии соҳибкорӣ аз самтҳои муҳими рушди соҳибкории занон ба ҳисоб меравад.

Барои вилояти Суғд ин масъала бо хусусиятҳои демографӣ, сохтори бозори меҳнат, муҳоҷирати меҳнатӣ, фарқиятҳои шаҳрӣ ва ноҳиявӣ ва имкониятҳои рушди соҳибкории хурду миёна алоқаманд мебошад. Гуногунии сохтори иқтисодӣ ва иҷтимоии шаҳру ноҳияҳои минтақа зарурати омӯзиши фарқиятҳои мавҷуда дар сатҳи фаъолияти соҳибкории занон ва муайян намудани омилҳои ба рушди он таъсиррасонро ба миён меорад. Дар ин замина, масъалаҳои дастрасии занон ба захираҳои молиявӣ, хизматрасониҳои машваратӣ, инфрасохтори соҳибкорӣ ва барномаҳои дастгирии давлатӣ аҳаммияти хос пайдо мекунанд.

Аз ин нуқтаи назар, интихоби вилояти Суғд ҳамчун объекти таҳқиқот имкон медиҳад, ки ҳолати воқеии фаъолияти соҳибкории занон, тамоюлҳои тағйирёбии он, омилҳои таъсиррасон ва имкониятҳои рушди минбаъда дар асоси маълумоти минтақавӣ таҳлил карда шаванд. Омӯзиши чунин масъалаҳо барои муайян намудани самтҳои афзалиятноки сиёсати минтақавӣ дар самти дастгирии соҳибкории занон, васеъ намудани имкониятҳои шуғл ва баланд бардоштани фаъолияти иқтисодии онҳо аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ дорад.

3. Дараҷаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ, хулосаю пешниҳод, ки дар диссертатсия оварда шудаанд

Дар диссертатсия зарурати таҳкими иштироки занон дар фаъолияти иқтисодӣ, баланд бардоштани сатҳи шуғл, рушди мустақилияти иқтисодӣ ва такмили муҳити институтсионалии соҳибкорӣ асоснок карда шудааст. Масъалаҳои дастрасӣ ба маблағгузорӣ, саводнокии иқтисодӣ ва рақамӣ, хизматрасониҳои машваратӣ, инфрасохтори соҳибкорӣ ва механизмҳои дастгирии давлатӣ дар робита бо рушди соҳибкории занон мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Арзиши минтақавии таҳқиқот дар он аст, ки масъалаи соҳибкории занон дар алоқамандӣ бо рушди иҷтимоию иқтисодии вилояти Суғд таҳлил мешавад. Ин имкон медиҳад, ки хусусиятҳои минтақавии ташаккул ва рушди фаъолияти соҳибкории занон ба назар гирифта шуда, барои такмили сиёсати дастгирии соҳибкорӣ пешниҳодҳои амалӣ таҳия гарданд.

Бо ҳамин асос, муассисаи пешбар мубрамияти мавзуъро аз мавқеи илмӣ ва амалӣ эътироф намуда, онро ба масъалаҳои воқеии рушди соҳибкорӣ, шуғл ва истифодаи самараноки захираҳои меҳнатӣ дар минтақа алоқаманд медонад.

4. Навгонии илмии таҳқиқ ва саҳеҳии натиҷаҳои гирифташуда

Навгонии таҳқиқот дар таҳияи маҷмӯи пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ оид ба рушди соҳибкории занон дар вилояти Суғд ифода меёбад. Муаллиф мафҳуми «соҳибкории занон»-ро ҳамчун низоми муносибатҳои иқтисодӣ, ки ба ташаббускорӣ, масъулият ва таваккали иқтисодии занон, бо мақсади ба даст овардани фоида, худтатбиққунӣ ва мустақилияти иқтисодӣ асос меёбад, шарҳ медиҳад. Ин таъриф барои муайян намудани моҳияти иқтисодии соҳибкории занон ва фарқ намудани он аз дигар шаклҳои фаъолияти иқтисодӣ заминаи назариявӣ фароҳам меорад.

Дар таҳқиқот заминаҳои институтсионалӣ ва омилҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ, сиёсӣ, ҳуқуқӣ, фарҳангӣ ва психологие, ки ба ташаккули соҳибкории занон таъсир мерасонанд, гурӯҳбандӣ ва таҳлил шудаанд. Чунин гурӯҳбандӣ имкон медиҳад, ки рушди соҳибкории занон на танҳо аз нуқтаи назари иқтисодӣ, балки ҳамчун раванди вобаста ба омилҳои иҷтимоӣ, институтсионалӣ ва инфрасохторӣ баррасӣ карда шавад. Дар ин замина, масъалаҳои дастрасии занон ба захираҳои молиявӣ, муҳити соҳибкорӣ, хизматрасониҳои дастгирӣ, сатҳи таҳсилот ва саводнокии иқтисодию рақамӣ низ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд.

Яке аз ҷанбаҳои муҳими навгонии кор таҳлили оморӣ ва иқтисодии ҳолати соҳибкории занон дар вилояти Суғд ва муайян намудани робитаи он бо нишондиҳандаҳои шуғли занон мебошад. Дар таҳқиқот динамикаи рушди соҳибкории занон дар солҳои 2018-2024 таҳлил гардида, нишон дода шудааст, динамикаи мусбии рушди соҳибкории занон ба рушди иҷтимоию иқтисодии минтақа таъсири мусбӣ расонидааст.

Дар асоси таҳлили коррелятсионӣ робитаи байни нишондиҳандаҳои фаъолияти соҳибкории занон ва шуғли онҳо муайян гардида, коэффитсиентҳои коррелятсия байни шумораи занони соҳибкор ва сатҳи шуғли занон 0,95, инчунин байни ҳиссаи занон дар соҳибкорӣ ва сатҳи

шуғли занон 0,93-ро ташкил додаанд. Натиҷаҳои мазкур барои муайян намудани ҳамсамтии тағйирёбии соҳибкории занон ва нишондиҳандаҳои шуғл аҳаммияти таҳлилӣ доранд.

Ҷанбаи дигари муҳими навгонии таҳқиқот дар муайян ва гурӯҳбандӣ намудани омилҳои асосии рушди соҳибкории занон, аз ҷумла омилҳои демографию шуғлӣ, иқтисодию молиявӣ, иҷтимоию психологӣ, институтсионалӣ ва технологию инфрасохторӣ ифода меёбад. Дар асоси натиҷаҳои таҳлил муаллиф самтҳои такмили дастгирии соҳибкории занон, аз ҷумла васеъ намудани дастрасӣ ба маблағгузорӣ, рушди хизматрасониҳои машваратӣ, баланд бардоштани саводнокии иқтисодӣ ва рақамӣ ва такмили механизмҳои дастгирии давлатӣ пешниҳод менамояд.

Дар маҷмӯъ, навгонии илмии диссертатсия бо пайвастани таҳлили назариявӣ, оморӣ ва амалии рушди соҳибкории занон дар сатҳи минтақавӣ ифода ёфта, натиҷаҳои бадастомада аз ҷиҳати мантиқӣ ба мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот мувофиқат намуда, барои асоснок намудани самтҳои минбаъдаи рушди соҳибкории занон дар вилояти Суғд аҳаммияти илмӣ ва амалӣ доранд.

5. Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии диссертатсия

Аҳаммияти илмии диссертатсия дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои бадастомада барои рушди заминаҳои назариявӣ ва методии омӯзиши соҳибкории занон дар сатҳи минтақавӣ мусоидат менамоянд. Таърифи пешниҳодшудаи соҳибкории занон, гурӯҳбандии омилҳои таъсиррасон ва натиҷаҳои таҳлили минтақавӣ метавонанд ҳамчун заминаи назариявӣ барои таҳқиқоти минбаъда дар соҳаи соҳибкорӣ, шуғл ва рушди иҷтимоию иқтисодии минтақа истифода шаванд.

Аҳаммияти амалии натиҷаҳо пеш аз ҳама бо имконияти истифодаи онҳо аз ҷониби мақомоти давлатӣ ва сохторҳои дахлдор ҳангоми такмили чораҳои дастгирии занони соҳибкор алоқаманд мебошад. Пешниҳодҳои муаллиф оид ба рушди хизматрасониҳои машваратӣ, баланд бардоштани саводнокии иқтисодӣ ва рақамӣ, дастгирии омӯзишӣ ва бехтар намудани дастрасӣ ба захираҳои молиявӣ метавонанд дар таҳияи барномаҳо ва чорабиниҳои минтақавӣ ба инобат гирифта шаванд.

Аҳаммияти иқтисодии натиҷаҳои таҳқиқот дар фароҳам овардани имконият барои истифодаи самараноки иқтидори меҳнатии занон, рушди соҳибкории хурд ва ташкили ҷойҳои нави корӣ ифода меёбад. Татбиқи чораҳои пешниҳодшуда метавонад ба фаъол гардидани иқтидори соҳибкории занон, васеъ шудани фаъолияти иқтисодии онҳо ва таҳкими заминаи рушди соҳибкории минтақавӣ мусоидат намояд.

Аҳаммияти иҷтимоии диссертатсия ба васеъ намудани имкониятҳои иштироки иқтисодии занон, баланд бардоштани мустақилияти иқтисодӣ ва фароҳам овардани шароити мусоид барои шуғли онҳо вобаста мебошад. Дар ин замина, рушди соҳибкории занон метавонад ҳамчун яке аз самтҳои мусоидаткунанда ба бехтар гардидани вазъи иҷтимоию иқтисодии оилаҳо ва рушди сармояи инсонӣ арзёбӣ гардад.

Дар маҷмӯъ, натиҷаҳои диссертатсия дорои аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ буда, метавонанд дар такмили чораҳои дастгирии соҳибкории занон ва рушди имкониятҳои иқтисодии онҳо дар вилояти Суғд истифода шаванд.

6. Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ ва асоснокии он

Эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот бо истифодаи маълумоти расмии оморӣ, маводи Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва сохторҳои омории вилояти Суғд, маълумоти ташкилотҳои молиявӣ, адабиёти илмӣ ва дигар манбаъҳои иттилоотӣ таъмин карда шудааст.

Дар таҳқиқот усулҳои системавӣ, таҳлили омилӣ, пурсиш, экспертӣ-таҳлилӣ, иқтисодӣ-математикӣ ва иҷтимоӣ истифода шудаанд. Муттаҳид намудани усулҳои сифатӣ ва миқдорӣ ба хусусияти мавзуи таҳқиқот мувофиқат мекунад.

Хулосаҳо ва тавсияҳои диссертатсия аз мазмуни таҳқиқот бармеоянд ва бо натиҷаҳои таҳлили назариявӣ, оморӣ ва иқтисодӣ алоқаманд мебошанд. Муаллиф аз нишондиҳандаҳои солҳои 2018–2024 истифода намуда, тағйироти фаъолияти соҳибкории занон ва шуғли занонро дар вилояти Суғд таҳлил кардааст.

Истифодаи нишондиҳандаҳои коррелятсионӣ барои муайян намудани робитаи байни фаъолияти соҳибкории занон ва шуғл яке аз унсурҳои таҳлилии кор мебошад. Ҳамзамон, барои шарҳи илмии чунин натиҷаҳо ба назар гирифтани маҳдудиятҳои таҳлили коррелятсионӣ ва зарурати фарқ намудани робитаи оморӣ аз таъсири сабабию натиҷавӣ муҳим мебошад.

Тавсияҳои марбут ба дастгирии молиявӣ, омӯзиш, машварат, рушди саводнокии иқтисодӣ ва рақамӣ, коҳиш додани монеаҳои маъмурӣ ва рушди инфрасохтори соҳибкорӣ бо масъалаҳои дар қисмати таҳлилии диссертатсия ошкоршуда алоқаманд мебошанд.

Аз ин рӯ, муассисаи пешбар асосноки ва эътимоднокии умумии натиҷаҳои таҳқиқотро қаноатбахш арзёбӣ намуда, онҳоро барои истифода дар таҳияи чорабиниҳои рушди соҳибкорӣ ва шуғли занон қобили истифода мешуморад.

1. Тадбиқи амалии натиҷаҳо ва манфиатҳои иқтисодии он

Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионии Набизода Маҳфуза Раҳмат аҳамияти назаррас дошта, метавонанд дар фаъолияти мақомоти давлатӣ, сохторҳои молиявию қарзӣ ва дигар ниҳодҳое, ки ба рушди соҳибкорӣ ва шуғли аҳолӣ мусоидат менамоянд, мавриди истифода қарор гиранд. Пешниҳодҳои муаллиф пеш аз ҳама ба ташаккули муҳити мусоиди соҳибкорӣ, васеъ намудани имкониятҳои иқтисодии занон ва самаранок истифода намудани неруи меҳнатии онҳо равона шудаанд.

Аз нуқтаи назари татбиқи амалӣ, натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд ҳангоми таҳия ва такмили барномаҳои минтақавии дастгирии соҳибкорӣ, чорабиниҳои мусоидат ба шуғли занон ва механизмҳои дастгирии молиявии субъектҳои соҳибкории занона истифода шаванд. Аз ҷумла,

пешниҳоди таъсиси марказҳои машваратӣ, ташкили омӯзишҳои соҳибкорӣ, баланд бардоштани саводнокии иқтисодӣ ва рақамӣ, мусоидат ба таҳияи нақшаҳои бизнес ва коҳиш додани монеаҳои маъмурӣ барои фароҳам овардани шароити мусоидтар ҷиҳати воридшавӣ ва фаъолияти занон дар соҳаи соҳибкорӣ аҳамияти амалӣ дорад.

Ҷанбаи муҳими дигар васеъ намудани дастрасии занони соҳибкор ба захираҳои молиявӣ мебошад. Пешниҳодҳои муаллиф оид ба истифодаи қарзҳои имтиёзнок, дастгирии молиявии лоиҳаҳое, ки ба таъсиси ҷойҳои нави корӣ барои занон мусоидат мекунанд, инчунин ҷалби бештари занон ба барномаҳои давлатии дастгирии соҳибкорӣ метавонанд барои такмили механизмҳои маблағгузории фаъолияти соҳибкорӣ замина фароҳам созанд. Ин тадбирҳо, дар навбати худ, ба афзоиши имкониятҳои ташкили фаъолияти нави соҳибкорӣ ва густариши фаъолияти корхонаҳои амалкунанда мусоидат карда метавонанд.

Манфиати иқтисодии натиҷаҳои таҳқиқот дар истифодаи самараноки иқтидори иқтисодӣ ва меҳнатии занон, афзоиши фаъолияти соҳибкорӣ, ташкили ҷойҳои нави корӣ ва васеъ намудани заминаи даромаднокии хоҷагиҳои хонаводагӣ ифода меёбад. Рушди соҳибкории занон метавонад инчунин ба зиёд гардидани истеҳсоли молу хизматрасониҳо, васеъшавии фаъолияти субъектҳои соҳибкории хурду миёна ва таҳкими фаъолияти иқтисодӣ дар сатҳи маҳаллӣ мусоидат намояд.

2. Саҳми шахсии муаллиф дар таҳқиқ

Саҳми шахсии унвонҷӯ дар таҳияи консепсияи таҳқиқот, муайян намудани самтҳои асосии омӯзиши масъала, интихоби усулҳои таҳқиқот, ҷамъбаст ва таҳлили маълумоти оморӣ, таҳияи натиҷаҳои илмӣ ва пешниҳоди тавсияҳои амалӣ ифода меёбад.

Муаллиф мустақилона заминаҳои назариявии соҳибкорӣ ва соҳибкории занонро таҳлил намуда, ҳолати минтақавии фаъолияти соҳибкории занонро арзёбӣ кардааст. Дар асоси натиҷаҳои таҳлил омилҳои таъсиррасон муайян ва самтҳои такмили механизмҳои дастгирии фаъолияти соҳибкории занон пешниҳод шудаанд.

Дар диссертатсия масъалаҳои дастрасии занони соҳибкор ба хизматрасониҳои молиявӣ, нақши ташкилотҳои қарзӣ, барномаҳои дастгирӣ, зарурати рушди саводнокии иқтисодӣ ва рақамӣ ва истифодаи технологияҳои муосир баррасӣ шудаанд. Муаллиф барои беҳтар намудани муҳити соҳибкорӣ ва васеъ намудани имкониятҳои фаъолияти занон як қатор тавсияҳои амалӣ пешниҳод намудааст.

Ба ҷумлаи пешниҳодҳои муҳими кор дастгирии молиявии лоиҳаҳое дохил мешавад, ки барои занон ҷойҳои нави корӣ ташкил мекунанд; гузаронидани озмунҳо барои беҳтарин лоиҳаҳои соҳибкорӣ; пешниҳоди қарзҳои имтиёзнок бо меъёрҳои нисбатан паст; таъсиси марказҳои машваратӣ; омӯзиши соҳибкорӣ; расонидани кӯмаки яквақтаи молиявӣ; мусоидат ба таҳияи бизнес-нақшаҳо ва коҳиш додани монеаҳои маъмурӣ.

Ҷанбаи муҳими дигар ба рушди саводнокии рақамӣ ва иқтисодии занон ва ҷорӣ намудани технологияҳои муосир алоқаманд мебошад. Аз

мавқеи муассисаи пешбар, ин самтҳо бо тағйирёбии муҳити соҳибкорӣ ва зарурати мутобиқшавии субъектҳои соҳибкорӣ ба технологияҳои рақамӣ мувофиқ мебошанд.

Натиҷаҳои таҳқиқот барои мақомоти давлатии соҳаҳои иқтисод, меҳнат ва ҳифзи иҷтимоӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ташкилотҳои молиявӣ ва муассисаҳои таълимӣ метавонанд ҳамчун заминаи таҳлилӣ ҳангоми таҳияи барномаҳои дастгирии соҳибкорӣ ва шуғли занон истифода шаванд.

3. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои илмии тақризшаванда

Мувофиқи маълумоти автореферат, аз рӯйи маводи диссертатсия 11 маводи илмӣ нашр гардидааст, ки аз онҳо 5 мақола дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба табъ расидаанд. Инчунин натиҷаҳои таҳқиқот дар маводи конференсияҳои байналмилалӣ ва анъанавии донишгоҳӣ инъикос ёфтаанд.

Маводи нашршуда самтҳои асосии таҳқиқот – соҳибкории занон, шуғли занон, рушди соҳибкорӣ, рушди иҷтимоию иқтисодӣ ва масъалаҳои минтақавиро фаро мегирад. Аз ин рӯ, нашри натиҷаҳо имконияти муҳокима ва истифодаи онҳоро дар муҳити илмӣ таъмин менамояд.

4. Арзёбии мазмуни диссертатсия ва мукаммалии он. Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия

Диссертатсияи тақризшаванда аз рӯи сохтор ва мазмун ҳамчун таҳқиқоти мукаммали илмӣ таҳия гардида, пайдарҳамии мантиқии гузариш аз масъалаҳои назариявию методӣ ба таҳлили ҳолати воқеии соҳибкории занон ва дар ниҳоят ба таҳияи самтҳои такмил ва дурнамои рушди он таъмин карда шудааст. Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса, рӯйхати адабиёт ва замимаҳо иборат буда, қисми асосии таҳқиқот 185 саҳифаро ташкил медиҳад. Дар он 33 ҷадвал ва 2 расм истифода гардидаанд, ки барои асоснок намудани маводи таҳлилӣ ва пешниҳоди натиҷаҳои таҳқиқот хизмат мекунанд.

Муқаддимаи диссертатсия унсурҳои асосии таҳқиқоти илмиро дар бар гирифта, интихоби мавзӯъ, мақсад ва вазифаҳо, объект ва предмети таҳқиқот, асосҳои назариявию методологӣ, сарчашмаҳои иттилоотӣ, навгонии илмӣ, аҳаммияти назариявию амалӣ ва саҳми шахсии муаллифро фаро мегирад. Мундариҷаи муқаддима бо сохтори минбаъдаи таҳқиқот мутаносиб буда, барои муайян намудани самти таҳлил ва ҳалли масъалаҳои гузошташуда замина фароҳам овардааст.

Боби якум – «Асосҳои назариявию методии таҳқиқи фаъолияти соҳибкории занон» аз се зербоб иборат буда, дар он асосҳои назариявӣ, заминаҳои ташаккул ва ҷанбаҳои институтсионалии соҳибкории занон таҳқиқ шудаанд.

Дар зербоби 1.1 муаллиф ба омӯзиши мавқеъҳои назариявӣ нисбат ба соҳибкорӣ, шуғл ва махсусан соҳибкории занон таваҷҷуҳ намуда, андешаҳои олимони ватанӣ ва хориҷиро таҳлил кардааст. Ҷадвалҳои 1.1–

1.4 барои муқоиса ва ҷамъбасти таърифҳои мавҷуда истифода шудаанд. Ин тарзи таҳлил барои муайян намудани мавқеи илмии муаллиф ва асоснок намудани фаҳмиши соҳибкории занон замина фароҳам меорад (саҳ. 15-36).

Яке аз ҷанбаҳои муҳими боби якум кӯшиши муаллиф барои дақиқ намудани мазмуни иқтисодии соҳибкории занон мебошад. Дар таҳқиқот соҳибкории занон на танҳо ҳамчун шакли фаъолияти иқтисодӣ, балки ҳамчун муносибатҳои иқтисодие, ки ба ташаббус, масъулият, таваккали иқтисодӣ, ба даст овардани фоида ва таъмини мустақилияти иқтисодии занон асос меёбанд, баррасӣ шудааст (саҳ. 32-33).

Дар зербоби 1.2 заминаҳои ташаккули соҳибкории занон дар иқтисодиёти муосир, тағйироти нақши иқтисодию иҷтимоии занон, шаклҳои гуногуни шуғл ва робитаи шуғл бо фаъолияти соҳибкорӣ таҳлил шудаанд. Дар ин қисмат инчунин масъалаҳои шуғли фосилавӣ ва таъсири баъзе омилҳои иҷтимоию фарҳангӣ ба иштироки занон дар фаъолияти иқтисодӣ мавриди таваҷҷуҳ қарор гирифтаанд (саҳ. 37-48).

Дар асоси ҷамъбасти адабиёти илмӣ ва таҳлили масъалаҳои мавриди омӯзиш, дар боби якум таъсири маҷмӯи омилҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ, сиёсӣ, ҳуқуқӣ, фарҳангӣ ва психологӣ ба ташаккули соҳибкории занон нишон дода шудааст. Чунин муносибати комплексӣ имконият медиҳад, ки фаъолияти соҳибкории занон ҳамчун падидаи дорои ҳамзамон ҷанбаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ баррасӣ карда шавад (саҳ. 37-48).

Дар зербоби 1.3 асосҳои институтсионалӣ ва механизми танзими давлатии соҳибкории занон дар шароити иқтисоди бозорӣ баррасӣ шудаанд. Муаллиф ба нақши муҳити институтсионалӣ, механизмҳои дастгирии давлатӣ ва шароити ташаккули муҳити мусоиди соҳибкорӣ таваҷҷуҳ намуда, заминаи назариявии гузариш ба таҳлили вазъи минтақавиро фароҳам овардааст (саҳ. 49-62).

Дар умум, боби якум вазифаи заминавии таҳқиқотро иҷро намуда, мафҳумҳои асосӣ, равишҳои назариявӣ ва асосҳои институтсионалии масъалаи мавриди омӯзишро муайян мекунад. Муҳтавои он барои гузариш ба таҳлили мушаххаси вилояти Суғд асоси зарурии методӣ фароҳам овардааст.

Боби дуюм – «Ҳолати муосир, тамоюлҳо ва омилҳои рушди фаъолияти соҳибкории занон дар вилояти Суғд» қисми асосии таҳлилии диссертатсия буда, ба омӯзиши вазъи воқеӣ ва муайян намудани тамоюлҳои рушди соҳибкории занон дар вилояти Суғд бахшида шудааст.

Дар зербоби 2.1 заминаҳои иҷтимоию иқтисодии рушди фаъолияти соҳибкории занон дар вилояти Суғд дар робита бо нишондиҳандаҳои демографӣ, бозори меҳнат ва фаъолияти соҳибкорӣ таҳлил гардидаанд. Ҷадвалҳои дахлдор имконият медиҳанд, ки шароити умумии иқтисодию иҷтимоии минтақа ҳамчун заминаи ташаккули соҳибкории занон арзёбӣ карда шавад (саҳ. 63-85)

Дар зербоби 2.2 раванди рушди фаъолияти соҳибкории занон дар вилояти Суғд бо таваҷҷуҳ ба тағйироти миқдорӣ ва сохтории он мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Муаллиф тавассути муқоисаи

нишондиҳандаҳои солҳои гуногун хусусиятҳои ташаккул ва тағйирёбии фаъолияти соҳибкории занонро муайян намуда, тамоюлҳои асосии рушди онро дар давраи таҳқиқотӣ нишон медиҳад. Ҳамзамон, сохтори фаъолияти соҳибкорӣ аз рӯйи шаклҳои ташкилию ҳуқуқӣ, самтҳои иқтисодӣ ва хусусиятҳои ҳудудии он мавриди омӯзиш қарор гирифтааст. Таҳлил нишон медиҳад, ки соҳибкории занон дар минтақа тадричан мавқеи худро дар фаъолияти иқтисодӣ таҳким бахшида, ҳамчун яке аз самтҳои муҳими иштироки занон дар бозори меҳнат ва рушди иқтисоди минтақавӣ ташаккул ёфтааст. Натиҷаҳои бадастомада барои муайян намудани тамоюлҳои рушди минбаъдаи соҳибкории занон ва таҳияи чораҳои дахлдори дастгирӣ заминаи таҳлилӣ фароҳам меоранд (саҳ. 85-103).

Яке аз ҷанбаҳои таҳлилӣ муайян намудани робитаи байни рушди соҳибкории занон ва нишондиҳандаҳои шуғли занон мебошад. Муаллиф бо истифода аз таҳлили коррелятсионӣ вобастагии байни нишондиҳандаҳои соҳибкории занон ва шуғли онҳоро арзёбӣ намуда, коэффитсиентҳои нисбатан баланди коррелятсионӣ – 0,97, 0,95 ва 0,93-ро ба даст овардааст. Ин натиҷаҳо аҳаммияти соҳибкориро ҳамчун яке аз самтҳои иштироки иқтисодии занон нишон медиҳанд (саҳ. 140-141).

Дар зербоби 2.3 омилҳои рушди соҳибкории занон ба гурӯҳҳои демографию шуғлӣ, иқтисодию молиявӣ, иҷтимоию психологӣ, институтсионалӣ, технологӣ ва инфрасохторӣ ҷудо карда шудаанд. Чунин гурӯҳбандӣ имконият медиҳад, ки масъалаи рушди соҳибкории занон танҳо аз нуқтаи назари маблағгузорӣ не, балки ҳамчун низоми вобаста ба як қатор шароити дохилӣ ва берунӣ баррасӣ карда шавад (саҳ. 103-133; гурӯҳбандии омилҳо — саҳ. 145-148).

Дар қисми ҷамъбастии боби дуюм дар асоси натиҷаҳои таҳлил масъалаҳои дастрасӣ ба захираҳои молиявӣ, рушди инфрасохтори соҳибкорӣ, саводнокии иқтисодӣ ва рақамӣ, дастгирии институтсионалӣ ва такмили муҳити соҳибкорӣ ба сифати самтҳои муҳими идоракунии рушди соҳибкории занон муайян шудаанд (саҳ. 103-133).

Ба мо, бартарии асосии боби дуюм дар он мебошад, ки масъалаи соҳибкории занон аз доираи тавсифи умумӣ берун бароварда шуда, ба сатҳи таҳлили минтақавӣ гузаронида шудааст. Истифодаи маълумоти оморӣ ва усулҳои таҳлили иқтисодӣ имкон додааст, ки вазъи воқеӣ, динамика ва омилҳои рушди соҳибкории занон дар вилояти Суғд муайян карда шаванд.

Боби сеюм – «Самтҳои такмил ва дурнамои рушди фаъолияти соҳибкории занон дар вилояти Суғд» қисми тавсиявӣ ва дурнамавии таҳқиқотро ташкил медиҳад. Он ба таҳияи самтҳои минбаъдаи рушди соҳибкории занон ва баланд бардоштани таъминоти молиявии фаъолияти онҳо бахшида шуда, аз ду зербоб иборат мебошад.

Дар зербоби 3.1 самтҳои асосии мусоидат ба рушди соҳибкории занон барои давраи оянда пешниҳод гардидаанд. Ба онҳо тақвияти дастгирии давлатӣ, коҳиш додани монеаҳои маъмурӣ, беҳтар намудани

муҳити соҳибкорӣ ва фароҳам овардани шароити мусоид барои фаъолияти занон дохил мешаванд (саҳ. 134-146).

Муаллиф баланд бардоштани малакаҳои касбӣ, саводнокии иқтисодӣ ва рақамӣ, рушди тафаккури соҳибкорӣ ва истифодаи технологияҳои муосирро ҳамчун шартҳои муҳими рушди минбаъдаи соҳибкории занон асоснок менамояд. Ин пешниҳодҳо хусусияти рушди иқтидори инсонӣ дошта, метавонанд ба баланд шудани омодагии занон барои оғоз ва идоракунии фаъолияти соҳибкорӣ мусоидат намоянд (саҳ. 139-141).

Дар зербоби 3.2 масъалаи таъминоти молиявии соҳибкории занон мавқеи марказӣ дорад. Муаллиф маҳдудияти захираҳои худӣ, вобастагӣ аз қарз, сатҳи арзиши қарзҳо ва дастрасии маҳдуд ба баъзе шаклҳои маблағгузориро баррасӣ намуда, васеъ намудани имкониятҳои маблағгузории соҳибкории занонро пешниҳод мекунад (саҳ. 146-160).

Дар диссертатсия истифодаи қарзҳои имтиёзнок, дастгирии молиявии лоиҳаҳое, ки ба таъсиси ҷойҳои нави корӣ барои занон равона шудаанд, ташкили озмунҳои лоиҳаҳои тиҷоратии занон, хизматрасониҳои машваратӣ ва кӯмак дар таҳияи нақшаҳои бизнес пешниҳод шудаанд. Ин тадбирҳо хусусияти амалии пешниҳодҳои муаллифро тақвият медиҳанд (саҳ. 146-160).

Ҷиҳати муҳимми боби сеюм дар он ифода меёбад, ки пешниҳоди муаллиф танҳо ба як воситаи дастгирӣ маҳдуд нашуда, маҷмӯи чораҳои институтсионалӣ, молиявӣ, иттилоотӣ, омӯзишӣ ва технологиро фаро мегирад. Расми 3.1 самтҳои асосии мусоидат ба рушди соҳибкории занонро дар шакли системавӣ нишон дода, нақши мақомоти давлатӣ, дастгирии молиявӣ, омӯзиш ва рушди малакаҳоро бо ҳам алоқаманд менамояд (саҳ. 134-146).

Дар маҷмӯъ, боби сеюм мантиқан аз натиҷаҳои боби дуюм бармеояд. Агар боби дуюм мушкилот, тамоюлҳо ва омилҳои таъсиррасонро муайян намояд, боби сеюм ба масъалаи роҳҳои коҳиш додани маҳдудиятҳои ошкоршуда ва фароҳам овардани шароити мусоид барои рушди минбаъдаи соҳибкории занон равона шудааст.

5. Мутобиқатии барасмиятдарории диссертатсия ба талаботҳои амалкунанда

Диссертатсияи тақризшаванда ҳамчун кори илмии ба анҷомрасида таҳия гардида, аз ҷиҳати сохтор, мазмун ва тартиби пешниҳоди маводи илмӣ ба талаботи муқаррагардида барои диссертатсияҳои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ мутобиқат менамояд. Дар таҷрибаи таҳияи тақризи муассисаи пешбар мутобиқати барасмиятдарорӣ бо «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 2026, №591 тасдиқ шудааст, арзёбӣ карда мешавад.

Сохтори диссертатсия ба пайдарҳамии мантиқии таҳқиқот – аз асосҳои назариявию методӣ, таҳлили ҳолати муосир ва омилҳои рушди соҳибкории занон то таҳияи самтҳои такмил ва дурнамои рушди он – мувофиқат мекунад.

Мундариҷаи муқаддима унсурҳои асосии таҳқиқоти диссертатсиониро дар бар гирифта, дар он мубрамияти мавзӯъ, дараҷаи таҳқиқи масъала, мақсад ва вазифаҳо, объект ва предмети таҳқиқот, асосҳои назариявию методологӣ, сарчашмаҳои иттилоотӣ, навгонии илмӣ, аҳаммияти назариявию амалӣ, эътимоднокии натиҷаҳо, саҳми шахсии муаллиф ва дигар ҷанбаҳои зарурии таҳқиқот инъикос ёфтаанд.

Бобҳои диссертатсия мутобиқи мантиқи таҳқиқот тартиб дода шудаанд. Дар боби якум масъалаҳои назариявию методии соҳибкории занон, дар боби дуюм ҳолати муосир, тамоюлҳо ва омилҳои рушди он дар вилояти Суғд ва дар боби сеюм самтҳои такмил ва дурнамои рушди соҳибкории занон таҳлил ва пешниҳодҳои дахлдор асоснок карда шудаанд. Чунин тартиби ҷойгиршавии маводи илмӣ ба ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот мувофиқ буда, робитаи мантиқии байни натиҷаҳои назариявӣ, таҳлилӣ ва амалиро таъмин менамояд.

Аз ҷиҳати забонӣ ва услубӣ диссертатсия бо забони тоҷикӣ ва бо истифодаи истилоҳоти иқтисодии ба мавзӯи таҳқиқот мувофиқ таҳия гардидааст. Ҷадвалҳо, расмҳо, истинодҳо ва рӯйхати адабиёт дар сохтори умумии кор ҷойгоҳи муайян дошта, барои асоснок намудани маводи назариявӣ ва натиҷаҳои таҳлилӣ истифода шудаанд. Автореферат мазмуни асосии диссертатсия, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, навгониҳои илмӣ, натиҷаҳои асосӣ, аҳаммияти назариявию амалӣ ва тавсияҳои муаллифро инъикос менамояд.

Дар маҷмӯъ, барасмиятдарории диссертатсия, сохтор ва таркиби он ба талаботи амалкунанда барои таҳияи корҳои диссертатсионӣ мувофиқат менамояд. Диссертатсия ҳамчун таҳқиқоти илмии мустақил ва ба анҷомрасида дорои сохтори мантиқӣ, мазмуни пайдарҳам ва натиҷаҳои назариявию амалии ба мавзӯи таҳқиқот алоқаманд мебошад.

6. Мутобиқати таҳассуси илмии довталаб ба дараҷаи илмии дархостшаванда

Мавзуъ, объект, предмет, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқоти Набизода Маҳфуза Раҳмат ба самти ихтисоси 5.2. – Иқтисодиёт (5.2.13 – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) мувофиқат доранд. Дар маркази таҳқиқ масъалаҳои ташаккул ва рушди соҳибкорӣ, омилҳои таъсиррасон, муҳити институтсионалӣ, дастгирии давлатӣ, дастрасӣ ба захираҳои молиявӣ ва нақши соҳибкорӣ дар бозори меҳнат қарор гирифтаанд.

Муаллиф дар раванди таҳқиқ масъалаи соҳибкории занонро дар сатҳи минтақавӣ омӯхта, дар асоси маълумоти оморӣ ва усулҳои таҳлилӣ ҳолати воқеии онро арзёбӣ намуда, самтҳои рушди минбаъда ва тавсияҳои амалиро пешниҳод кардааст.

Аз рӯйи мазмун, самти илмӣ ва натиҷаҳои бадастомада, диссертатсияи Набизода Маҳфуза Раҳмат ба ихтисоси 5.2 – Иқтисодиёт (5.2.13 – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) мувофиқат менамояд.

Автореферати аз рӯи мазмун ва сохтор ба диссертатсияи пешниҳодшуда мувофиқат намуда, моҳияти асосии таҳқиқоти илмиро ба таври мухтасар инъикос менамояд. Дар автореферат мубрамияти мавзӯъ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва предмет, асосҳои назариявию

методологӣ, навгонии илмӣ, нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти назариявию амалӣ, эътимоднокии натиҷаҳо ва маълумот оид ба нашри натиҷаҳои таҳқиқот инъикос гардидаанд.

Мазмуни автореферат бо самтҳои асосии диссертатсия мутаносиб буда, дар он натиҷаҳои назариявӣ, таҳлили ҳолати муосири соҳибкории занон дар вилояти Суғд, омилҳои таъсиррасон ва пешниҳодҳои муаллиф оид ба такмили механизмҳои дастгирии соҳибкории занон инъикос ёфтаанд. Аз ҷумла, таърифи муаллифии мафҳуми «соҳибкории занон», гурӯҳбандии омилҳои рушди он, натиҷаҳои таҳлили минтақавӣ ва самтҳои васеъ намудани дастрасии занон ба захираҳои молиявӣ дар автореферат ба таври мухтасар пешниҳод шудаанд.

7. Эродҳо ва тавсияҳои муассисаи пешбар

Бо вуҷуди аҳаммияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои бадастомада, муассисаи пешбар зарур мешуморад, ки якчанд масъала ҳамчун эрод ва тавсияи такмилдиҳанда қайд карда шаванд:

1. Ҳангоми истифодаи натиҷаҳои коррелятсионӣ тавсия мешавад, ки маҳдудиятҳои ин усул ва фарқи байни вобастагии оморӣ ва робитаи сабабию натиҷавӣ боз ҳам возеҳтар шарҳ дода шавад.

2. Дар пешниҳодҳои марбут ба қарзҳои имтиёзнок ва дигар шаклҳои дастгирии молиявӣ муайян намудани манбаъҳои маблағгузорӣ, шартҳои интихоби лоиҳаҳо ва нишондиҳандаҳои баҳодиҳии натиҷаҳо метавонад татбиқшавандагии тавсияҳоро баланд бардорад.

3. Дар таҳлили омилҳои иҷтимоию фарҳангӣ истифодаи маълумоти пурсишӣ ё нишондиҳандаҳои ченшаванда метавонад асоснокии эмпирикии баъзе хулосаҳои алоҳидаро тақвият диҳад.

4. Барои дурнамои рушди соҳибкории занон таҳияи сенарияҳои алтернативӣ ва нишондиҳандаҳои мушаххаси мақсаднок метавонад қисми дурнаморо боз ҳам мукаммал намояд.

5.Ҳамзамон, ба мақсади рушди минбаъдаи самти таҳқиқот пешниҳод кардан мумкин аст, ки дар таҳқиқоти минбаъда таҷрибаи кишварҳои алоҳида оид ба дастгирии давлатии соҳибкории занон ва механизмҳои маблағгузории фаъолияти соҳибкории онҳо муфассалтар муқоиса карда шуда, имкониятҳои мутобиқсозии таҷрибаи самараноки хориҷӣ ба шароити вилояти Суғд асоснок карда шаванд.

Эродҳои мазкур хусусияти конструктивӣ ва тавсиявӣ дошта, ба натиҷаҳои асосии илмӣ ва аҳаммияти умумии диссертатсия таъсири ҳалкунанда намерасонанд.

8. Хулосаи ҷамъбастӣ оид ба сазовор донистани довталаб ба дараҷаи илмӣ

Диссертатсия дар мавзуи «Ҳолати муосир ва дурнамои рушди фаъолияти соҳибкории занон дар вилояти Суғд» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2 – Иқтисодиёт (5.2.13 – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) дар сатҳи зарурии илмӣ анҷом ёфта, аз ҷиҳати мазмун ба талаботи мавҷуда мутобиқ мебошад.

Диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муфиқат буда, муаллифи он барои

дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2 – Иқтисодиёт (5.2.13 – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) сазовор мебошад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 72, 74, 75, 76, 77 ва 78 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №591, аз 28.08.2026 тасдиқ гардидааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Тақризи муассисаи пешбар дар ҷаласаи ғайринавбатии кафедраи менеҷменти инвеститсионӣ ва маркетинги Донишгоҳи технологии Тоҷикистон муҳокима ва тасдиқ карда шудааст ((суратҷаласаи №2.1 аз 22-уми сентябри соли 2026).

Натиҷаи овоздиҳӣ:

Иштирок доштанд – 12 нафар омӯзгорон, аз ҷумла 8 нафар докторону номзадони илм;

Ҳуқуқи овоз доданро доранд – 12 нафар;

“Тарафдор” – 12 нафар; “Зид” – нест; “Бетараф” – нест.

Раиси ҷаласа:
профессори кафедраи менеҷменти
инвеститсионӣ ва маркетинги
Донишгоҳи технологии Тоҷикистон
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Абдуғаффор Рауфӣ

Ташхисгар:
мудири кафедраи менеҷменти
инвеститсионӣ ва маркетинги
Донишгоҳи технологии Тоҷикистон
номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Бойназарова М.М.

Котиби ҷаласа:
номзади илмҳои иқтисодӣ., и. в. дотсенти
кафедраи менеҷменти инвеститсионӣ
ва маркетинги Донишгоҳи технологии
Тоҷикистон Нағмидинов Б.З.

Имзои Абдуғаффор Рауфӣ, М.М. Бойназарова,
ва Б.З. Нағмидиновро тасдиқ мекунам.

Сардори раёсати кадрҳо, коргузорӣ ва назорати
Донишгоҳи технологии Тоҷикистон Абдуназаров А.Ҷ
«24» «09» соли 2026